Eiropas un Latvijas meži skaitļos - resursu bilance, ekonomika un ilgtspēja

Latvijas Mežu sertifikācijas padome sadarbībā ar Zemeunvalsts.lv

Eiropas meži ir viens no kontinenta nozīmīgākajiem dabas un ekonomiskajiem resursiem, un jaunākie *State of Europe's Forests 2025* dati apliecina, ka kopumā tie aug ātrāk, nekā tiek izmantoti. Vienlaikus mežsaimniecībai jāpielāgojas pieaugošam pieprasījumam pēc koksnes un klimata pārmaiņu radītajiem riskiem. Latvija šajā ainavā izceļas kā viena no mežainākajām Eiropas Savienības valstīm, kurā meža nozarei ir izšķiroša nozīme tautsaimniecībā.

Eiropas mežu statistikas kopsavilkums

Mežu platība un koksnes bilance.

Kopš 1990. gada Eiropas mežu platība ir palielinājusies par 11% un sasniedz 232 miljonus hektāru, savukārt augošās koksnes krāja ir pieaugusi par 11,9 miljardiem m^3, sasniedzot 38,3 miljardus m^3. Eiropas mežu ikgadējais pieaugums ir 682 miljoni m^3, bet mežizstrādes apjoms - 550 miljoni m^3. Tas nozīmē, ka tiek izmantoti 80,7% no ikgadējā pieauguma (ES-27 valstīs šis rādītājs ir augstāks - 91,3%).

Dabas aizsardzība un sertifikācija.

Aizsargājamās mežu teritorijas Eiropā aizņem 50,4 miljonus hektāru jeb 26,4% no mežu platības, tostarp 16,9% ir aizsargāti tieši bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai. Stingrā aizsardzībā bez saimnieciskās darbības atrodas tikai 0,7% mežu, bet lielākajā daļā aizsargājamo teritoriju (11,2%) tiek veikta aktīva biotopu apsaimniekošana. Ilgtspējīgi sertificēto mežu platība 2024. gadā sasniedza 117,5 miljonus hektāru.

Ekonomika, nodarbinātība un enerģētika.

Eiropas meža nozarē strādā aptuveni 2,4 miljoni cilvēku, lai gan nodarbinātība kopš 2000. gada ir samazinājusies par 25%. Nozares bruto pievienotā vērtība ir 113,3 miljardi eiro, veidojot 0,83% no kopējā Eiropas IKP. Lielākie apaļkoksnes ražotāji Eiropā ir Vācija (78,6 milj. m^3), Zviedrija (75,2 milj. m^3) un Somija (64,9 milj. m^3), savukārt koksne nodrošina aptuveni 6% no Eiropas kopējā enerģijas patēriņa.

Klimata riski un mežu veselība.

Meži ik gadu piesaista aptuveni 106 miljonus tonnu oglekļa, palīdzot mazināt klimata pārmaiņas. Tomēr to veselību apdraud klimata ietekme - 31,1% no novērtētajiem kokiem 2024. gadā bija vidēji vai smagi bojāti. Galvenie riski ir savvaļas ugunsgrēki, kaitēkļu (īpaši mizgraužu) savairošanās un vētras.

Īpašumtiesības un investīcijas.

Eiropā meži sadalās gandrīz vienādās daļās — 48,8% pieder privātpersonām, bet 51,2% ir valsts un pašvaldību īpašumā. Ikgadējās investīcijas nozares pamatkapitālā sasniedz vidēji 26,5 eiro uz hektāru - kopā 4,3 miljardus eiro, bet pēc vecuma struktūras 64% Eiropas mežu ir viena vecuma audzes.

Eiropas un Latvijas mežu statistikas salīdzinājums

Latvija ieņem 5. vietu Eiropas Savienībā pēc mežainuma - aiz Somijas, Zviedrijas, Slovēnijas un Igaunijas, un mūsu valstī meža nozarei ir ievērojami lielāka ekonomiskā nozīme nekā Eiropā vidēji.

Mežainums un platība uz vienu iedzīvotāju.

Kamēr Eiropā meži vidēji klāj 35,4% no sauszemes teritorijas, Latvijā tie aizņem līdz 54% valsts teritorijas jeb aptuveni 3,44 miljonus hektāru. Tas nozīmē, ka Latvija ir par aptuveni trešdaļu mežaināka nekā Eiropa vidēji. Rēķinot uz vienu iedzīvotāju, Latvijā ir aptuveni 1,86 hektāri meža - tas ir vairāk nekā trīs reizes virs Eiropas vidējā rādītāja (0,3 - 0,5 ha), lai gan atpaliek no rekordistes Somijas (4,06 ha).

Īpašumtiesību struktūra.

Šajā jomā Latvija ir ļoti tuva Eiropas vidējam modelim. Tāpat kā Eiropā kopumā - 48,8% privātie un 51,2% publiskie meži, arī Latvijā sadalījums ir līdzsvarots - aptuveni 50% mežu apsaimnieko valsts (AS "Latvijas valsts meži"), bet otri 50% pieder privātajiem un pārējiem īpašniekiem. Atšķirībā no Ziemeļeiropas, kur privātīpašums sasniedz pat 72%, Latvijā valsts loma mežu pārvaldībā saglabājas ļoti nozīmīga.

Koksnes pieaugums un mežizstrādes intensitāte.

Latvijā kopējā augošās koksnes krāja ir aptuveni 680 miljoni m^3, un ikgadējais pieaugums sasniedz ap 26,8 miljonus m^3. Gadā Latvijā tiek izstrādāti vidēji 15,8 līdz 17,6 miljoni m^3 koksnes, kas ir aptuveni 65% līdz 70% no ikgadējā pieauguma. Salīdzinot ar Eiropu kopumā (80,7%) un jo īpaši ES-27 valstīm (91,3%), mežizstrādes intensitāte Latvijā ir mērenāka, nodrošinot nepārtrauktu kopējās koksnes krājas uzkrāšanos.

Mūsu nozares ekonomiskais pienesums.

Kamēr Eiropā meža nozare vidēji veido 0,83% no IKP, Latvijā šis rādītājs ir aptuveni piecas reizes augstāks. Tikai mežsaimniecība un mežizstrāde vien veido ap 2% no Latvijas IKP, bet kopā ar kokapstrādi un mēbeļu ražošanu nozares īpatsvars sasniedz 5,4 % no valsts IKP, pieskaitot saistīto un apkalpojošo nozaru radīto pievienoto vērtību, kopējā nozares ietekme sasniedz 9% no Latvijas IKP, padarot to par vienu no svarīgākajiem mūsu valsts ekonomikas balstiem.

Koku sugu sastāvs mežos

Eiropas mežos skuju koki aizņem aptuveni 43%, lapu koki - 40%, bet jauktie meži - 17%. Latvijā mežu sastāvs ir sadalīts līdzīgās daļās: aptuveni 50% veido skuju koku audzes - galvenokārt priede un egle - un 50% - lapu koku audzes, kurās dominē bērzs - ap 30% no kopējās mežu platības.

Avoti: Forest Europe ziņojums State of Europe's Forests 2025 (apkopojums Forest.fi), Valsts meža dienesta un Centrālās statistikas pārvaldes dati par Latvijas meža nozari.